

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joi și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:

Administrațiunea tipografiei arhiepiscopale Sibiu, strada Măceșarilor 47.

Correspondențele sînt a se adresa la:

Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măceșarilor Nr. 37.

Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepubliceji nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rîndul cu litere armonioase — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Anchetă în cauza reformei administrative.

(Urmare)

Ministrul pres. Tisza se rectifică că nu a voit să înfățișeze denumirea ca o armă contra naționalităților. Administrațiunile de aji e rea dar se poate ameliora. În cât pentru eventualele pericole ce pot resulta din denumire, de vom face pe funcționarii administrativi prea neatârnați de ministeriu, vom nimici administrațiunea în interesul statului.

Oare care calificațiune prin studiu e de lipsă, cu toate că adese ori nu cel cu examinare mai bune este și funcționarul cel mai bun. Și prin denumire și prin alegere se pot vîri în serviciu oameni slabi, prin influențe puternice. Acea ce a dîs Sennyey despre scaunele orfanale, nu poate fi un adevăr general, pentru că nici o sistemă nu poate delătura cu totul contrabanda.

Bar. Sennyey: Prin pragmatica de serviciu nu vreu să subtrag funcționarii dela influența guvernului central, ci numai să-i scap de volnicie. Nu înțeleg denumirea așa ca ministrul se denumească pe toți funcționarii — aceasta ar fi un pașiu foarte greșit. Guvernul se denumească pe comitele suprem, acesta se aibă un drept de o propozițiune decizătoare pentru oficiile respective. Încât pentru contrabandă, aceasta ce e drept nu se va delătura cu totul, dar totuși nu și va juca fetele în ziua mare ca acum.

Bar. Lad. Majthényi stăruiesce pentru susținerea sistemii de selv-governament, ca una ce corespunde mai bine intereselor generale și locale. Mai bine să se susțină sistemă actuală cu unele ameliorări decît să adoptăm o prefacere cu totul necunoscută. Defectele administrațiunii actuale nu se pot delătura prin remediile ce le recomandă Sennyey și Pechy.

Cualificațiune științifică e de lipsă, dar mai de însemnătate e experiența practică a funcționarului. Candidarea e corespunzătoare, numai că aceasta nu trebuie înțeleasă așa, că o clică se candidare după plac, ci că dacă la candidare nu s'a ținut samă de calificațiune, alegerea să se anuleze cu totul.

Procedura noastră disciplinară e mai bună decît a ori cărui stat și poate servi de model.

În fine oratorul reflectează la punctul de vedere național. Fiindcă în Ungaria clasa de mijloc a susținut constituționalismul și ideea de stat, alegerea funcționarilor se poate încredința cu deplină liniste corporațiilor compuse din oamenii acelei clase. Din punct de vedere financiar se susține sistemă actuală ca mai efină.

Cu acestea prima ședință a anchetei s'a încheiat.

În 23 cur. ancheta a continuat discuțiunea asupra reformei administrative.

P. Kubicza asteaptă o înbunătățire în administrațiune numai dela introducerea centralizațiunii.

Cuvintele lui Majthényi despre clasa de mijloc nu sînt basate pe adevăr, pentru că numărul nostru a scădut și acum străinii stăruiesc să ne ocupe locul. Prin denumire trebuie să se creze o magistratură solidă în patriotism. Naționalitățile nu voiesc ca să fie înstrăinate dela serviciul statului prin sistemă de denumire, ci aceasta va fi numai un scut contra agitațiunilor. Sistemă de alegere de până acum a provocat o demoralizare prin protecțiunile cele multe, cari împedecă aplicarea puterilor cualificate.

Ministrul president Tisza observă că administrațiunea de stat și denumirea funcționarilor sînt două lucruri deosebite. Poate fi o administrațiune de stat cu funcționari aleși și pot fi funcționari denumiți fără ca să existe o administrațiune de stat: centralizațiunea însă poate fi posibilă în amîndouă sistemelle. Esagerări se pot întempla în ambele modalități.

B. Horvath ca aderent al autonomiei nu se învoiesc cu centralizațiunea în înțelesul, ca afacerile administrative să fie conduse din și în centru prin organe dependente de guvern fără concursul celor guvernăți.

Oratorul face o reprive istorică asupra administrațiunii din trecut și constată că administrațiunea în toate sistemelle trecute nu a fost apretiată după cuviință. Comitelle vechi au cultivat mai mult viața politică.

Art. de lege XL: 1870 nu a confiscat nici un drept din câte aveau pe atunci comitelle, a dat pe de o parte vice-comitellii conducerea administrațiunii și executiva, de altă parte a statorit controla duplă investind pe comitele suprem și adunarea generală cu dreptul de controlă și mijlocind prin aceasta ca comitul să lucre ca instituțiune politică și ca putere administrativă. Legea însă nu s'a executat și nici aji nu avem executivă. Numele slab ce l'are administrațiunea noastră de aji se poate atribui în mare parte comiților supremi, cari, *exceptis excipiendis*, nu au exercitat controla cu efect.

Încât pentru reforma administrațiunii oratorul voiesc să se susțină caracterul duplu al comitatului: cel politic și cel administrativ. Caracterul politic e necesitate eminentă între împregiurările de aji. Prin congregațiunii noi exercitam într'o formă mai corectă dreptul ce l'execită englezul în meetingurile sale.

Cercul de dispunere al comitatului trebuie lărgit precăt se va pută. Să se institue o judecătoria administrativă independentă care se decidă asupra drepturilor și intereselor administrațiunelle.

În detaiu comisiunile comitatense să se susțină, în fruntea lor să stea comitele suprem, care să înceteze de a mai fi membru în casa magnaților, avînd a conduce administrațiunea și a reprezenta interesele statului. Postul de vicecomitell să se desființeze, agendele comisiunii administrative să le ia comitele suprem, congregațiunea generală, respective judecătoria administrativă, rezervându-se adunării generale acele obiecte, în cari este ad-

misă sau necesară rezolvirea prin colegiu.

Executiva să se încredințeze organelor comitatense. Principiul de denumire să l'acceptăm cel puțin cu privire la notariul primariu (protonotariu) la pretor și la notarii comunali, pentru că prin alegere nu se pot procura puteri destoinice și în numer de ajuns.

Ministrul pres. Tisza observă că prin legea din 1870 nu i s'a dat comitetului suprem o putere încât se poată fi responsabil pentru erorile administrațiunii. Legile mai nouă i a dat, de es. dreptul de suspendare și introducerea cercetării disciplinare. Pentru a ilustra cu exemple, într'at este administrațiunea noastră rea, ministrul a ordinar o cercetare rigoroasă, din care se constată, că dintre 383 de cercetări contra preturilor ministeriu de interne a dispus cercetare supletoră contra 67 de preturi, cari s'au terminat cu un rezultat mulțămitor. Cu privire la iregularități în manipulațiunea de bani și în afacerile interne s'au făcut cercetare în 15 cercuri. Intre aceste sînt șapte casuri de defraudare.

G. Baross se declară pentru denumirea funcționarilor și pentru centralizațiune, cere modificări radicale. Începutul să se facă cu comuna. Comitelle mai ales cele mici nu sînt mature pentru autonomiă, nu sînt capabile să își validă autonomia locală. Notarii comunali și cercuții sînt prea însărcinați cu agendele administrațiunii de stat și mai că nu au timp pentru afacerile comunale. Comitelle mari și cetățile se află într'o asemenea stare slabă.

Ca mesuri radicale ar fi de lipsă lărgirea controlii, responsabilitatea și stabilirea calificațiunii.

Lipsa de funcționari administrativi se esplică și prin împregiurarea, că dela organizarea judecătorielor tinerii se îmbuldesc pe la judecătoria și aceasta din cauză, că clasa de mijloc ungurească a serăcit foarte tare și existența sa e mai asigurată la judecătoria decăt la comitate.

Bar. L. Majthényi: Aceasta e teorie!

G. Baross: Nu e teorie, ci tristă realitate. Oratorul se măgulesc cu speranța că ministrul president va pași pe calea reformei radicale

Ministrul president Tisza se roagă ca ancheta se nu se ocupe și cu sistemă comunală, căci aceasta nu stă în legătură cu denumirea sau alegerea funcționarilor. Abusuri se pot întempla și cu sistemă de alegere și cu cea de denumire, pentru că nepotismul și are terenul atât în anticamerelle ministrului cât și în ale comiților supremi, numai căt în cazul prim el se presentă între patru ochi ear' la alegere se arată în public. Încât pentru maghiarism, de vom privi municipiele curat nemaghiare din Ungaria, vom vedă că și în sistemă de alegere partea precumpnitore a funcționarilor e maghiară. Aceasta se poate întempla la alegere fără ca ori cine să se poată plange pe baza legii de naționalitate. Cu denumirea nu vom pută obține aceasta, mai ales în comitelle cu o populațiune

prevalentă nemaghiară, fără a provoca cel mai mare resens.

Unii cer ca denumirea să urmeze din centru, alții pretend se o facă comitele suprem. Denumirea din centru nu mi-o pot închipui altfel decăt ca un funcționar să poată fi strămutat dintr'un comitat într'altul. Mă învoiesc ca se promovăm interesele clasei de mijloc, care se află în apunere. Dar prin introducerea sistemii de denumire nu vom înbunătăți soarta acestei clase, căci strămutând pe funcționari dintr'un comitat într'altul le nimicim baza materială. O sistemă de denumire, după care fie-care funcționar poate să rămână în comitat, e cea mai rea, pentru că nu ar corespunde nici spiritului de birocrăție.

Tabajdy e pentru denumirea funcționarilor. Față cu pretensiunile naționalităților cere să se delătore sistemă de concesiuni căci, prin aceasta sau vin extremii la cărmă sau se provoacă lupte prin acea că se atacă agitatorii.

Bar. B. Banhidy se declară pentru administrațiunea de stat cu funcționari denumiți, cu toate că e convins, că e cu mult mai greu a conserva ideea de stat unguresc cu funcționari denumiți. Când s'ar apropia și în Ungaria era de împăcarea naționalităților — căci trăim în monarhia surprinderilor — am vedă nisce expermente curioase. Alegerea funcționarilor paralizează asemenea expermente, ear' denumirea va provoca nisce rezultate periculoase pentru interesele națiunii maghiare.

Com. sup. I. Lonjany e de părere că denumirea va deveni cu timpul o necesitate, dar și atunci vom trebui să susținem comisiunile administrative și congregațiunile, pentru că maghiarii au aplecare spre a degenera în birocrăție și ași permite transgresiuni. Primele denumiri vor trebui să fie provizore, ear' calificațiunea și simțemul patriotic normative.

Bar. Albert Banffy s'a convins din experiențele sale ca comite suprem că în comitate s'a stins interesul pentru afacerile publice și clasa de mijloc de mai înainte a dispărut cu totul sau nu se mai poate jertfi serviciului public fiind cuprinsă de grigile vieții materiale. Încât pentru comitelle cu naționalități, acolo să se denumească din centru funcționari de aceia, cari dacă și nu sînt maghiari totuși sînt gata a sprigini ideea de stat.

Contele Csaky susține sistemă de alegere, însă funcționarii să se aleagă pe 12 ani.

B. Komjaty se declară pentru susținerea sistemii de alegere. Cea mai necesară reformă e înființarea judecătorielor administrative și aspirarea procedurii disciplinare.

Revista politică.

Sibiu, în 14 Noemvre.

Clubul parlamentar liberal-governamental din Budapesta a decis, a vota dotațiunea pentru scopuri bisericicesci fără detragerea de cincii percente ca până acum. Va să dîcă subvențiunea pentru im-

părțirea între preoții noștri va fi crătată în anul viitoriu de reducerea cu vre-o câte-va mii de floreni.

Polonii și Rutenii din Galiția se chinase de mult cu stabilirea unor moduri de a se împăca între sine și a trăi în viitoriu frățesc unii cu alții. Chinul se vede, că a fost zadarnic din partea Rutenilor. Toate speranțele acestora se sdobresc de împertă mândrie și netoleranță polonă. Este și acolo, ca și la noi în Ungaria: Polonii pretind dela Ruteni să se invoacă la toate câte le place Polonilor să facă, și drept recom-pensă permit Rutenilor să poarte toate sarcinile țerei, pe lângă dreptul de a respira același aer, a se încălzi la rațele aceluiași soare, ca și Polonii.

„Bohemia“ anunță un conflict austro-italian. Locuința din Innsbruck și cea din Triest au oprit participarea la expozițiunea națională din Milano, ce va avea loc în anul viitoriu. Causa opririi este următoarea: Comisiunea opozițiunii au hotărât, ca obiectele, ce vor veni din Tirolul de meadă-și, Triest și Istria să le așeze în despărțământ „Italia“ între „productele din țeară.“ Guvernul austriac a reclamat pe cale diplomatică contra acestei lipse de respect față cu buna cuvință internațională.

Lui Derviş pașai a succes, după cum se afirmă din mai multe părți, a se așeza cu trupele sale în Dulcigno. Este speranță, că nu va trece mult și cetatea va trece în posesiunea Muntenegrului.

Asupra cestiunii Arab-Tabiei „Neue freie Presse“ conține o notiță destul de interesantă. Se scie, dice foaia vieneză, că propunerea Austriei pentru regularea acestei cestiuni a fost acceptată mai întâiu de Rusia apoi de celelalte puteri și de România și în fine de cătră Poartă. Acest fapt însă nu s'a putut notifica până acum guvernului român din cauză, că Sultanul n'a pus încă semnătura sa pe iradeaua prin care se aprobă adoptarea propunerii austriece. Se înțelege că guvernul român dorește a ajunge în fine în stăpânirea teritoriului promis și se dice că a însărcinat pe d. Balăceanu, reprezentantul român din Viena, ca să roage pe cabinetul austriac să mijlocească pentru ca România să intre în drepturile sale. Baronul Haymerle a primit bine această cerere promițend că va îngriji, ca România în scurt timp să fie pusă în poziție a ocupa teritoriul Arab-Tabiei. La Bucuresci se crede, că guvernul austriac, fără a mai aștepta iradeaua Sultanului, va propune puterilor să notifice arangiamentele făcute guvernului Român, care apoi va putea lua în posesie teritoriul în cestiune.

Pretinsa emigrare a Ovreilor în America.

Cetim în „Stea României“:

„Presei din Viena i se comunică din Brema scirea, că vaporul „Nord-deutscher Lloyd“ a luat de curând îndatorirea de a transporta în America 3,000 Israeliiți din România, și că transportarea trebuie să se facă chiar în cursul anului curent.

Correspondența adauge, că în România s'a înființat un comitet israelit, care, cu ajutorul coreligionarilor avuți din Germania și Franța, acopere cheltuelile de călătorie și cumpără pământ și case în America pentru emigrațiunii israeliți, și că emigrațiunea durează și acum fără a se micșora.

Scirea de emigrare în America a Evreilor din România este tot ce poate fi mai neadevărat și mai născocit.

Este într'adevăr constatată prin observațiuni dilnice, pe cari ori-cine le poate ușor verifica, că nici unul

din vagabonzi Evrei, cari au năvălit în România n'au gândit vre-odată a mai părăsi acest pământ, în care domnesce cea mai mare nefermitate de-a cutriera țara în lung și în curmezî, de-a se așeza ori în ce parte a ei, și de-a practica orice trafic, fie ori cât de rușinos, ori cât de ilicit, ori cât de vătămător pentru punja și sănătatea populațiunii noastre, mai cu seamă a celei rurale.

Experiența de toate zilele arată că, departe de-a emigra vre-un Evreu din România, din potrivă, numărul rasei lui Israel sporește necontenit într-un chip înspăimântător prin emigrațiunea necurmată a Evreilor din Rusia, Austria și Germania, unde legile de poliție și de statornicire a domiciliului sunt realități vii și eficiente, nu închipuiri goale și nepuțincoase, unde elementele naționale și muncitoare sunt ocrotite în contra exploataților și a emigraților străini și unde au început o puternică și salutară reacțiune în contra curentului semitic, care amenință să cotropască toată munca popoarelor, să judaizeze tot, existența economică și materială ca și cea morală și intelectuală a raselor arice.

Cumcă în România s'au înființat, și încă de mult, nu numai un comitet israelit, ci nenumărate adunări, cari adună fonduri și cari fac agitații în contra Romanilor, în țeară și în străinătate, și cumcă în această operă baronii usurei de la noi sunt ajutați de coreligionarii lor avuți din Germania și Franța, aceste sunt fapte de o exaltitate desăvârșită, fapte ale căror de-sastroase efecte pentru economia noastră publică și privată și umilitorie pentru onoarea și demitatea națională, le-am simțit prea adânc și prea dureros, înaintea ca și în urma revisuirii art. 7 din constituțiune, pentru ca să le putem sterge din mintea și inima noastră, pentru ca să ne ademeneim cumva crede, că acum nu am fi amenințați, ca și în trecut, de o mare primejdie, de ajungerea într-un viitor nu tocmai departat a naționațității noastre.

Este asemenea foarte adevărat, precum spune correspondența bremeză, că „comitetul israelit (sau mai corect comitele) acopere cheltuelile de călătorie și cumpără pământuri și case pentru emigrațiunii israeliți“, însă nu peste Ocean, în America, precum pretinde amintita correspondență, ci aici chiar în România, asupra căreia de vre-o patru decenii au năvălit Semitii din toate țările ca într-un adevărat pământ al făgăduinței.

Când toate aceste sunt perfect de bine cunoscute, când nimica nu poate fi mai neadevărat decât scirea, că Israeliiții din România ar gândi să emigreze în America, ne întrebăm, cari să fie motorii adevărați ai unei vesti atât de străine și de puțin verosimile, și cari să fie motivele, ce au determinat punerea ei în circulațiune.

Noi bănuim, că vestea dată de correspondența bremeză trebuie să fie făurită de Jidanii din Viena în înțelegere cu acei de la noi, și că ea are de scop să mascheze vre un nou asalt, ce ei pregătesc se dea la cetățenia română în viitoarea sesiune a camerelor noastre.

Jidanii voiesc să strebată numai decât și cu ori ce preț în sinul cetății române, și ca să poată ademeni camerele, de a fi mai puțin scrupuloase de cum cere legea în acordarea împământenirilor, de aceea ei fac acum să se răspândească scirea, că au înființat un comitet, care are de scop a favoriza emigrarea Evreilor din România în America.

Trebuie să ne primim la cetățenia română, vor susține neapărat baronii usurei înaintea reprezentanților noștri din parlament, fiindcă eacă noi singuri am luat asupra-ne să scăpăm țeara de proletariatul neamului nostru,

înlesnindu'i milioanele de-a trece peste Atlantică!

Și se poate foarte bine, ca „Alianța israelită universală“ să și însceneze un fel de simulacru de exod jidovesc, espediind cu un tren sau două vre-o câteva sute de vagabonzi israeliți, pentru ca cu altele să-i aducă înapoi pe aceiași indivizi sau să-i înlocuiască prin mai multe mii, cari în câteva zile ar fi gata, să pătundă în țeară pe la toate trecătoarele ei.

În scurt, ori-cum ar fi, noi suntem încredințați, că vestea de mai sus ascunde în sine o nouă manoperă jidovască îndreptată în contra siguranței statului și a naționațității noastre, și ne facem o datorie, de-a deștepta pe guvern și pe camere, ca să fie cu veghiare, pentru ca nu cumva, surprinse pe neașteptate, să cadă în cursele jidovăști.*

O școală română de țesut în Săcele.

Adunarea generală a despărțământului I. al asociațiunii, ce s'a ținut Duminica trecută în Cernatul Săcelor va fi una din cele mai memorabile, pentru că cu această ocaziune s'a intrupat una din acele idei frumoase și folositoare, dela a cărora realizare depinde viitoarea dezvoltare materială și morală, depinde fericirea poporului român. După ce adunarea și a fost terminat lucrările, conform ordinii de zi, zelosul Român, d. Diamandi I. Manole arătând într-un discurs bine cugetat și bine simțit, ce perdere mare este pentru poporul nostru, că industria de casă renunță a femeilor române din Săcele a decădut atât de mult, din cauza timpurilor vițegre și a lipsei de sprigin și incurajare, și dovedind cu exemple scoase din propria experiență, că femeile române și cu deosebire Săcelele noastre au un talent extraordinar și pentru cele mai grele lucrări industriale ceea ce o documentează însăși îmbrăcămintea mai multor membrii din cei de față, cari purtau vestiminte din postav fin țesut și văpsit de Române din Săcele, — făcu propunerea, ca să contribuim pentru înființarea unei școli române de țesuturi de lână, bumbac ș. a. în Săcele. Propunerea aceasta salutară fecundară și sprigină cu tot felul de argumente din partea dlui avocat Iosif Pușcariu, a fost primită în mod entuziastic de toți cei de față și în timp de o jumătate oră s'au și subsemnat peste opt sute de floreni pentru înființarea școlii proiectate, ceea ce se poate vedea din lista, ce o publicăm mai jos.

Pentru astăzi nu putem, decât să dăm expresiune bucuriei noastre pentru nobila inițiativă și frumosul rezultat, ce i a urmat îndată. Sîntem convingși, că a curasă înființării unei școli industriale române în Săcele, va fi îmbrățișată cu căldură de cătră toți Românii generoși și astfelu sperăm, că vom putea fi cât mai curând atata de fericiti, a anunța deschiderea primei școli române de țesut în Ardeal.

Este oare de lipsă să mai apelăm în special la generositatea concetățenilor noștri români din Brașov? Sîntem siguri, că ia se va documenta și acum cu aceeași strălucire ca și altădată. Observăm numai, că contribuiriile sînt a se înainta dlui protopop I. Petric directorul despărțământului I. al Asociațiunii.

Lista Nr. I.

Noi subsemnații contribuim pentru înființarea unei școli române de țesături de lână, de bumbac ș. a. și spre perfecționarea industriei de casă ș. a. în Săcele:

Diamandi Manole 200 fl., Iosif Barac protop. 100 fl., Iosif Pușcariu, adv. 100 fl., Ioan Petric, protop. 50 fl., Ioan Lenger adv. 50 fl., Constantin

Nicolau, com. 50 fl., Ioan Dorca, director 60 fl., Radu Popea, paroch 40 fl., Eremia Verzea, par. 40 fl., Alessiu Verzea, par. 30 fl., Victor Popea, par. 20 fl., Demetriu Coltofean, par. 10 fl., Stefan Manolle, capel. 10 fl., George Urdea par. 10 fl., Ioan Bozocan, prof. 10 fl., Demetriu D. Iarca 25 fl., Anastasie Bărsan învțător 5 fl. Ioane Odor, par. 10 fl., Ioan Popea prof. 10 fl., Stefan Iosif, direct. 5 fl., Dr. Aurel Muresan 25 fl., Ioan Petric, dir. 5 fl., Ioan Găvrus inv. 5 fl., Ioan Aron inv. 3 fl. Suma totală 873 fl. v. a.

„G. Tr.“

Varietăți.

* (Postal). Dela 1. Decemvre st. n. oficiul postal din Blaj intră în legătură cu trenurile accelerate Nr. 1 și 2, cari întrefin comunicațiunea accelerată dintre Budapesta și Brașov.

* (Dreptate ungurească).

Un prenumerat al „Gazetei Tr“ scrie următoarele: În Nr. 259 al foaii din Cluj „Magyar Polgár“ dela 9 Noemvre a. c. au apărut o notiță foarte caracteristică pentru dreptate ungurească și foarte tristă pentru noi Români. Ea sună în traducere românească așa: Grădinarul lui Ludovic „Tisza (iratele ministrului-president) „Sigmund Iosif Fabian, a împușcat pe „Alessandru Girben locuitor din comuna Cian, care a mers în grădina „lui pentru ca să fure mere. Cu ocaziunea procesului ce au loc în „Turda, grădinarul Fabian a fost „achitat, deoarece n'a avut intențiunea de a pușca pe acel locuitor.“ Aceasta se poate ceti în numitul număr al foaii maghiare. Prin urmare un cap de Român e ași mai puțin preiut ca în timpurile barbare dinaintea de 1848 când — se putea plati cu 9 fl.! Cum vine de grădinarul lui Tisza Laszlo a fost achitat pe simplul cuvânt, că n'a avut intențiunea de a împușca pe acel biet Român? Cum de într'un stat „constituțional“, „cult“ și așa numit „liberal“ (în presiuni) se poate aduce o asemenea sentență într'un asemenea caz? Dacă grădinarul ungar n'a avut intențiune rea, de ce nu a fost condamnat cel puțin pentru neglijență? Ași dori să-mi răspundă cineva, că în Europa întreagă, unde se mai întempla așa ceva? Sîntem în drept, a aștepta, ca iuristiții români din Turda să ne dea desluciri esacte în privința procesului memorat. Trebuie să se constateze asemenea casuri înaintea Lumei, ca să vadă, ce valoare practică are acea „egalitate de drept“ mult laudată, de care se bucură individul român în această țeară.

* (Mortalitatea în Brașov).

Dela 16 Octomvre până la 5 Noemvre inclusiv, au murit în Brașov și în ținutul seu 103 persoane. Dintre aceste au fost 23 din cetate, 18 din Brașovul-vechiu, 40 din sub. Scheiu, 18 din sub. Blumena, 2 au murit în spitalul civil, 3 în Dêrste și 1 în Stupini. De vîrsat au murit în cetate 14, în Brașovul-vechiu 3, în Blumena 8, în sub. Scheiu 21 și în spitalul civil 1, cu totul 47 persoane. Dintre aceste au fost în etate de 16 zile până la 5 ani 27, dela 6—15 ani 14, dela 16—17 ani 3, de 24 ani 1, de 34 1, și de 73 ani 1 persoană.

* (Abusuri). Ministrul de interne venindu'i la cunoscință, că în mai multe ținuturi ale țerei pretorii sub titlul: chielneli de recutare extraordinare înceasează diferite sume, din această pricină a trimis în toate comitatele cercularii, prin care provoacă pre solgă-birei (pretorii) a sista numai decât abuserile și pe viitor a trage la răspundere strictă pe respectivii.

* (Adunare de popor). În 21 Noemvre tot poporul Odorhei a ținut o adunare privitoare la inci-

dentul lui Bartha din Cluj. La această adunare — despre care am făcut deja amintire în unul din numeroii trecuți ai „Tel. Rom.” — au luat parte la 3—4000 de Săcui și după ce Ugron și Orban, ambii deputați la dieta din Pesta, au ținut câte o cuvântare, care de care mai învâpăiată, mai vătămătoare și degradatoare pentru armata împărătească, la propunerea lui Orban a adus următorul conclud:

1. Se declară de al seu propriu concludul adunării poporului din Cluj;

2. Se adresează către casa deputaților o petiție, prin care se cere înființarea unei armate maghiare independente, apoi supunerea acesteia sub legile civile și oprirea purtării armelor afară de serviciu.

* (Cutremur fără sfârșit).

Din Agram se scrie cu datul 20. Noemvre n. următoarele: Ați earăși am avut o noapte înfricoșată. La 11 oare și 25 minute s'a simțit o sguđitură vehementă de pământ, carea pe la 12 oare și 30 minute i urmă alta mai vehementă împreună cu durditudină subterană. Din pricina, că ploua de versa, populația nu își putu părăsi locașurile, s'au aprins însă pretutindena lumini. Pe la o oară și 16 minute mai deodată cu fulgere înfricoșate, apărând tot firmamentul ca o mare de foc, urmă o defonațiune de tot teribilă după care se auđi mai multe minute un murmur înforător, despre care nu se poate statori dacă a fost el tunet obișnuit sau suteran. De pe coperișele caselor cădea o ploaie, ca vârsată și se părea, că preste aceste trece o mare de petriș. Multe persoane nămi spuneau, că erau de credință, că ađi noapte ar fi sosit catastrofa și în genunchi și așteptau sferșitul vieții. Și în decursul ăleii s'au simțit mai multe sguđituri.

* (Epidemia de bubat) a erupt și în Pojon și precum se afirmă în cercurile medicilor, numai din vina direcțiunii spitalului deacolo, carea a vândut vestmintele bolnavilor de bubat, fără de a le desinfecta.

* (Resbul din 1870/71) a costat pe Franca — după constatările oficiale — 14 miliarde 638,098,814 franci. Între aceste nu sânt numerate casele demolate, domeniile pierdute din Alsacia-Lotaringia nici cu deosebire oamenii pierduți.

* (O deputație jidovească) din comitatul Neutra sub conducerea D-rului Kaufmann a asternut ministrului president o plânsoră contra unei dispozițiuni, prin carea Jidanii sânt constrinși, a presta preoției catolice unele dijme.

* (Viorele și fragi) nouă cresc și se vënd în multime prin comitatul Hunedoarei. Oamenii pe aici își împodobesc palăriile cu viorele, precând fragile le duc la Deva și le vënd.

* (O comoară). În Trencin un lucrător îngropând cartofi pe locul d-lui Diamant a desgropat o oală plină cu bani de argint din anul 1452. Pe banii acestia se află inscripțiunea: „Matias Corvinus 1452”.

* (Têrgul Hundrubechiului). Dela Hundrubechiu ni se scrie în 6 Noemvre 1880. Têrgul nostru din acest an a trecut deja. S'a început în 31 Octomvre si s'a finit cu 3 Noemvre a. c., dară cu o excepțiune — cu privire la timp — arare-ori pomenită. Căci timpul atât în ălele têrgului, cât și după têrg până în momentul, în carele scriu aceste șire, s'a abătut dela tradițiunea profetică: „Că dacă earna nu vine la têrgul Sighăoarei, unde se trimit numai servitori, apoi la al Hundrubechiului de sigur vine, adică doamna eară cu capul ei, și încă în triumf. A fost și este și acum un timp foarte plăcut și domol, așa în cât gândesci: că doară vara trecută ar mai fi rămas cu acest timp nu datoare. Têrgul în sine a fost binișor cercetat — firește ca al Hundrubechiului —

însă totuși nu așa ca se mulțamească și pre arêndași. Sămănăturile de toamnă dau cele mai bune speranțe de un seceriș mănos, dacă alte împregiurări nu ni'l va strica. Apoi lupăria nu mai înceată. Eri-noapte era peaci să remănă un locutioriu de aici fără porci, dară din norocire au rămas numai de unul în pagubă.

PARTEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ.

Academia română,

Ședința ordinară publică ținută în ziua de 5 Septemvre 1880.

D. președinte aduce la cunoștința Academiei următoarele comunicațiuni: 1. Eforia spitalelor civile din București oferă 3 esemplare din „Tabloul grafic al morbidității și mortalității pe anul 1878” cari primindu-se cu mulțămire, se transmit în bibliotecă.

2. Sculptorul Carl Cauer, prin intermediul fratelui său, anulă, că monumental funebral al repausatului academic Papiu Ilarian, s'a expedit deja la Sibiu în 4 lădi, rugând ca Academia să ia măsuri ulterioare ce va crede de cuviință. Se decide a se ruga d-nii membrii academiei Baritui și Hodoș, petrecători în Sibiu, de a primi monumental în cestuine, de a regula așezarea lui, cu spesele Academiei.

3. D. membru corespondent, N. Denșianu, oferă o fotografie a repausatului Avram Iancu, eroul mișcării române din Transilvania dela 1848, și aceasta primindu-se cu recunoștință, se depune la bibliotecă.

4. Ministerul instrucțiunii publice, în conformitate cu cererea Academiei sub Nr. 853, transmite toate dosarele relative la publicățiunea documentelor Hurmuzakiene, rugând a se înțapăia după terminarea trebuinței. După o discuțiune, la care iau parte d-nii Maiorescu, Hajden, Ștefănescu, Aurelian și Ghica, se primesc propunerile dlui Maiorescu, de a însărcina un membru cu esaminarea acelor dosare și cu referirea asupra afacerii întregi. Se alege cu acest scop d. Urechia.

5. D. Teodor Rosetti, în numele comisiunii însărcinate cu publicarea documentelor Hurmuzakiene, aduce printro adresă la cunoștința academiei, că tipografia Socok Sandăr Teclu, careia i se mai datoare pentru tipărirea lor din trecut suma de 13,839 lei, se învoiesc a fi achitați prin rate anuale, în curs de 3 ani. Pe lângă adresa dlui T. Rosetti, este alăturată declarațiunea dișei tipografii în această privință.

Desbateră asupra cestuinei, se amână până la primirea raportului dlui Urechia despre dosarele relative la afacere.

6. În fine, d. președinte, pune în vederea Academiei, că până la terminul fiesat dela 1 Septemvre, s'au prezentat 3 probe de traducțiune din Plinius Junior, dar nici un manuscris pentru tesa despre „Suficel licuid și suficel gatural în limba română”.

După încheierea acestor comunicațiuni la ordinea ăleii, d. Hasdeu, dă o relațiune orală despre excursiunea sa la Londra, după promisiunea dată din parte'i Academiei pentru a studia acolo în British Museum, manuscrisul român dela 1574. Arătând în câteva cuvinte importanța limbicică a acelu manuscris, scris de un Radu Gramatic, din districtul Argeș, și care aparținându-se lui Petru-Vodă-Cercel și fiul seu Marcu-Vodă, d. Hasdeu anunță pentru viitoarea ședință publică, un memoriu amenunțit în această privință.

D. Urechia face cunoscut, că antichitățile după dorișă espresă altă-dată în sinul Academiei, se vor aduce în curând la București, depunându-se în mușeul național.

Ședința ordinară ținută în ziua de 12 Septemvre 1880.

D. N. Ionescu dă o scurtă relațiune despre excursiunea sa la Reto-Romanii din Engadin în Elveția stabilesc un interesant paralelism între desvoltarea istorică și literară a ne-latinilor de acolo și a ne-latinilor de la Dunăre, insistă asupra impor-

tanței pentru Academie, de a intra în legătură cu cățiva conducători intelectuali ai Reto-Romanilor, și conchide prin a cere să se trimită publicățiunea Academiei următoarelor 7 persoane:

Caspar de Curtius la Trons, profesorul M. I. Bühler la Coira, profesorul Dr. G. Schmid von Güneck la Disentis, părintele Vasile Carigiet la Disentis, de Willi la Ems, signorului I. M. Könz la Schuls-Taraps, de Planta la Reichenau.

Ascultându-se cu mult interes relațiunea d-lui Ionescu, se primesc cererea.

Cu această ocașiune, d-nii Papadopol Calimach și Hasdeu, atrag atențiunea Academiei asupra bibliotecii publice din Geneva, unde se află câte ceva foarte important pentru istoria română, și mai ales nisce scrișori inedite ale lui Despot-Heraclide către Melancthon.

D. Dim. Sturdza depune la birou o bogată colecțiune de diplome și acte, scrise slavonesc, românesc și latinesc, începând din secolul XIV, toate relative la istoria română; o colecțiune, despre care anunțase mai d'inaute, (veđi procesul verbal din 4 Iulie), că o dăruesc Academiei pentru a pune începutul unui mușeu diplomatic național, după cum, printro altă donațiune anterioară, fusese începutul unui mușeu numismatic național. D-sea mai adoga cătră, acest dar preșios manuscris al Popei Grigore din Măhaciul, reproduc și coment de d. Hasdeu în tomul II din „Cuvinte din bătrâni.” D. Sturdza regretă însă, că în starea actuală a localului Academiei, acea colecțiune diplomatică, nu se poate conserva aici, fiind espusă la stricăciune din cauza umidității, și propune a fi depusă într'un mod provisoriu în bolțile de la creditul fnciar, până ce ne vom realiza vechia dorișă de a avê un loc propriu.

După o discuțiune, la care iau parte d-nii Calimach, Ghica, Maniu, Felix, episcopul Melchisedec și Aurelian, se primesc propunerile d-lui Sturdza, căruia i se ospriă încă o dată cea mai viună građitudine pentru mărețul seu dar.

D. Dimitrie Sturdza face istoricul afacerii documentelor Hurmuzakiene, citind totdeodată corespondența sa originală cu membrii familiei Hurmuzako, de unde rezultă, că d-sa este reprezentantul nemărginit al lor în această cesiune, având dreptul de plin de a cere o strictă escutare a condițiunilor donaționale și de a retrage donațiunea în cazul contrariu. D. Sturdza descrie toate pedicele, pe care le-a întâmpinat succesivamente publicățiunea Hurmuzakiană, din partea ministrilor după timp. Treccerea acestei publicățiuni în sarcina academiei va fi o garanție contra unor asemenea vicisitudini. În ori ce cas, însă pentru ca trecerea să fie deplină, ministerul, pe lângă fondul anual afectat în prezente și pe viitor, ne mai datoare 31,000 lei din trecut, cu care să se plătească datoriile făcute în timpul, pe când publicățiunea depindea de la ministeriu.

După o discuțiune, la care iau parte d-nii Maiorescu, Ghica, Hasdeu, Ștefănescu și Calimach se decide:

1. Comisiunea întocmită pentru publicarea documentelor urmează a rămâne neatinsă în constituțiunea și în toate atribuțiunile sale de până acum.

2. D-nii Sturdza și Urechia, vor elabora un memoriu asupra cestuinei, în baza căreia se va face apoi o adresă către minister.

Economic.

Sibiul 23 Noemvre n. Pro hectolitri Grâu n. 7.10—8.10; grâu scârț n. 5.70—6.70; scărță n. 5.00—6.00; Orz n. 3.90—4.30; Ovăș n. 1.90—2.30. Cukur n. 8.10—8.50; Mălain n. 6—7; Cartofi n. 1.60—2; Sămânță decănepă n. 4—5; Mazere n. 7—8; Linte n. 9—10; Fasole n. 5.50—6.50 pro 50 chilo; Fân n. de pâne n. 7; Sălină n. 36—38 Unsoare de porc n. 36—40; Său brut pro 50 chilo n. 15—17; Său de luminări n. 24—25; Luminări deșeu 50 chilo n. 24—25; Săpun n. 19—21. Fân pro 50 chilo n. 0.50—1. Cănepă pro 50 chilo n. 16—18. Lemne vêrtose de foc pro metru cubic n. 3.50 Spirit pro grad 55—60 cr. pro chilo: carne de vită —46— cr.; Carne de vișel 35—50 cr. carne de porc 46—50 cr.; carne de berbec 24—26 cr.; ouă 10 de 25 cr.

Făgăraș, 19 Noemvre n. Pro hectolitri Grâu n. 7.50—8.; grâu scârț n. 6—6.50; scărță n. 5—5.20; orz 4—4.20 ovăș n. 2—2.10; cukur (nou) n. 3—3.50 (vechiu) n.; mălain n. Sămânță de cănepă n. 7—8; mazere n. —; linte n. —;

—; fasole n. 5—6; cartofi (vechi) n. n. 1.20—1.60; (noi) pro litră — cr. pro 100 chilo: Sălină n. 70—76; său brut n. —; său de luminări n. 38—40; unsoare n. 72—77; cănepă n. 24—30; sămânță de in n. — săpun n. —; fân n. 1.60—2. spirit pro grad n. 10 1/2—11; pro chilo: carne de vită 40—42 cr. carne de vișel 36 cr. carne de porc 44 cr. carne de berbec 24—28 cr.; ouă 5 de 10 cr. Têrgul fu bine cercetat și grăd și scăra totuși au fost scampo. Timpul o frumos uscat și cald.

Arad, 20 Noemvre n. Pro hectolitri grâu: n. 11.50—12.; scărță n. 9.50—9.60; orz 5.90—6; ovăș n. 5.55—5.65; cukur n. 4—4.90; Spirit en gros n. 34 cară en detail n. 36.50 pro 100 litră, * /.

(Finanțele în România). De pe piețele străine ni se anunță, că septemăna a fost foarte pușin animată în operațiuni financiare. Mai pretutindeni, în Franca, Anglia, Germania argintul a fost foarte restrins. Exportul aurului pentru Statele-Unite a continuat și de astă-dată a se face o scară foarte întinsă. Banca-Francoiei și a Angliei au avut a suferi mai mult. Sub influența acestor temeri, cele mai multe valori au perdut din cursul lor.

În ce privește valorile noastre, avem din contră a înregistra, pentru unele fonduri, o nouă mișcare progresivă în cursul septemănei. Domeniile au câștigat 7/8% asupra cursului de Sămbăta trecută costând ađi 104 1/2%; Reata Română s'a manșinat firma la 75, cu tendențe bune; 6% Rural semnalează și el o urcare închișând eri la 85 1/2 operațiunile de cumpărări și vinderi a acestei valori întâmpină mari greutăți din cauza că titurile provisorii emise cu ocașia conversiunii sânt pentru sume prea mari. Ar fi de doric ca guvernul să activeze confecționarea titurilor definitive, a căror preschimbare ar înlesni operațiunile de 6% rural pentru sume mai mici, și ar contribui la imediata lor urcare.

6% de drum de fer român cotează 89, 90. Sciri primite din Paris ne asigură că această valoare română a început ălele trecute a fi căuțată cu mai mult interes la bursă, ocupând ađi un loc mai întins în operațiunile dișei.

Împrumutul 8% al comunei București cotează 101, Creditul fnciar Rural a atins 100 1/2; Creditul fnciar urban face 94. Pensiuile variează între 190 și 192. Losurile municipale se oferă cu 28; Acțiunile Băncii Naționale se manșin la 528. Banca României face 640; Daciile 220; Româniile 72. În cãl ferate avem: Acțiunile 53, 25; Obligațiunile 99.

Cambia face: Paris 98, 90. Londra 25, 10. Berlin 122 1/2.

„Curierul financiar.”

Bursa de Viena și Pesta din 25 Noemvre 1880

	Viena	Pesta
Renta de aur	107.55	107.70
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient. ung.	81.25	81. —
II emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient. ung.	97.50	97 1/2
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	84.75	84.75
Împrumutul drumurilor de fer ung. Obligațiuni ung. de respășirea pământului	123.75	123.75
Obligațiuni ung. cu clausulă de sorșire	97.75	97.75
Obligațiuni urbariale țemeșane	96. —	96. —
Obligațiuni urbariale țemeșane	96.25	96.50
Obligațiuni urbariale transilvane	94.25	94.50
Obligațiuni urbariale croato-slavonice	94.75	94.50
Obligațiuni ung. de rescompășirea (decime) de vin	96.50	—
Datorie de stat austriacă în hărtie	94.75	94.75
Datorie de stat în argint	72.20	72. —
Datorie de stat în argint	73.15	73. —
Renta de aur austriacă	87.05	86.75
Șorși de stat dela 1860	131.25	131.50
Acțiuni de bancă austro-ung.	820. —	818. —
Acțiuni de credit austr.	285. —	285.50
Acțiuni de bancă de credit ung.	259.25	258. —
Șorși unguresci cu premii	109.75	100. —
Șorși de regularea Tisei	106.90	107. —
Argint	—	—
Gălin	5.61	5.62
Napoleon	9.31 1/2	9.38
100 marce nemșeci	58.10	58.10
London (pe polja de trei luni)	117.60	117.60

Estras din foaia oficială „Budapesti Közlöny.”

Licitățiuni: în 4 Dec. 1880 și 4 Ian. 1881 imob. lui Martin și Gustav Roth în Berta; în 11 Dec. și 11 Ian. imob. remasului după vedua lui Ioan Pinteia în Ibsdorf; în 18 Ian. și 21 Febr. imob. lui Ioan Bertleff și soți în Moșna (judec. Ier. Medias); în 28 Dec. 1880 și 27 Ian. 1881 imob. lui Samoilă Ațtai în Fărăgu (judec.

